

GENEZA LIMBAJULUI,
OBIECTIV AL DISPUTEI CHOMSKY-PIAGET

GENEZA LIMBAJULUI,
OBIECTIV AL DISPUTEI CHOMSKY-PIAGET

Adrian Vizitiu

Celebra dispută Chomsky-Piaget este prefigurată prin apariția a două lucrări: ”*Originile inteligenței la copil*” a lui Jean Piaget și ”*Structuri sintactice*” elaborată de Noam Chomsky, cărți care apar cu 18 ani respectiv 45 de ani înaintea dezbaterii propriu-zise din octombrie 1975 de la Abbaye de Royaumont. Chomsky își începe activitatea științifică prin cercetări asupra limbajului folosind metode logico-formale și matematiche. Acesta consideră că cercetarea limbajului înseamnă găsirea unui ansamblu de reguli gramaticale cu ajutorul cărora să se poată descrie sintactic „toate propozițiile admisibile, dar nu și pentru cele non-admisibile în orice limită dată.”¹

Fiecare persoană este înzestrată în mod natural cu o serie de structuri lingvistice extrem de elaborate, pe care nu trebuie să le învețe pentru că sunt înnăscute. Prin urmare geneza limbajului, pentru Chomsky, este posibilă datorită existenței acestor structuri lingvistice înnăscute care sunt deținute de orice individ uman.

Pentru Piaget, discuțiile asupra limbajului sunt legate de capacitatea generală de a simboliza, capacitate care se deprinde în cursul activităților sociale pe care le desfășoară persoana umană. De asemenea, mintea umană care intervine decisiv în ceea ce privește apariția și funcționarea limbajului, acționează constructiv, parcurgând etapă cu etapă în vederea utilizării și deprinderii limbajului. În cazul prezentat de Chomsky mintea este dotată cu structuri lingvistice care fac posibilă înțelegerea regulilor gramaticale care apar în utilizarea limbajului, structuri care sunt însă activate de acțiunea pe care mediul social o are asupra noastră. Punctele comune ale celor două poziții susținute de N. Chomsky și de J. Piaget, rezulta din abordarea din perspectiva raționalismului a problemei naturii și învățarea limbajului.

Singura știință care poate duce la descoperirea structurilor mintale ce stau la baza comportării lingvistice este lingvistica. Pentru Chomsky lingvistica este o „parte a psihologiei care își concentrează atenția asupra unui domeniu specific și a unei facultăți a minții numit limbaj”ⁿⁱ. Cercetarea naturii și structurii limbajului este important și pentru înțelegerea surselor cunoașterii umane în general. Însușirea unui limbaj se face într-o anumită „*ambianță lingvistică*”, ceea ce înseamnă că deși structurile generale ale limbajului sunt înnăscute, mediul social sau așa-numita „*ambianță lingvistică*” despre care vorbește Chomsky este o condiție necesară dar nu și suficientă, în ceea ce privește, activarea structurilor limbajului.

Competența lingvistică, apare tocmai datorita existentei acestor structuri înnăscute ale limbajului care interacționează cu informația lingvistică provenită din mediu. Însușirea limbajului este un comportament deosebit de complex care nu poate fi explicat prin metoda stimul-răspuns sau învățarea prin întărire a unui comportament așa cum fac behavioriștii sau cum susține într-un mod indirect J. Piaget. Comparația privind însușirea limbajului este edificatoare pentru teoria susținută de un inneist precum Chomsky: Învățarea limbajului este asemenea unui comportament de îngrijire a copiilor care deși nu este desprins prin învățare, aceasta tot se manifestă la ființa umană. În spatele acestui comportament se afla anumite tendințe naturale sau instincte care se activează în condițiile stimulilor proveniți din mediu.

Mutatis mutandis învățarea limbajului și geneza acestuia, la nivelul individului are la bază anumite structuri lingvistice înnăscute care ar putea fi comparate cu instinctele prezente la ființa umană.

Studiile lui Chomsky privind geneza limbajului la copii, înseamnă de fapt identificarea unor structuri mintale care sunt date oricărei ființe umane *a priori*. La Jean Piaget formarea structurilor lingvistice se explică *a posteriori*: ele apar în urma interacțiunii cu mediul lingvistic din care individul face parte. Prin competența lingvistică a individului uman, Chomsky avea în vedere două aspecte:

- a) capacitatea pasivă de a alege între enunțurile cu sens care apar în limbaj și cele fără sens;

GENEZA LIMBAJULUI,
 OBIECTIV AL DISPUTEI CHOMSKY-PIAGET

- b) capacitatea activă, creatoare care ne permite construirea enunțurilor corecte, noi.

Structurile gramaticale cu care suntem dotați din naștere sunt universale în sensul că un copil poate să-și însușească limba maternă, dar și o altă limbă specifică mediului lingvistic din care ajunge să facă parte. Un copil din România care este transferat prin adopție în S.U.A., la scurt timp după mutarea sa își va însuși fără probleme engleza-americană. Structurile lingvistice ar putea fi explicate și genetic, în sensul că așa cum există anumite gene care ne dau culoarea ochilor sau o părului, sau susțin prezența unor boli, ar putea fi identificate și anumite gene care să producă o anumită configurație neuronală care să corespundă structurilor lingvistice înăscute.

Această ipoteză de lucru ar putea fi susținută de cercetările genetice actuale sau ulterioare și se află în strânsă legătură cu descoperirile făcute de Broca în legătură cu zona de pe scoarța cerebrală corespunzătoare limbajului.

Competența lingvistică care are un grad de generalitate atât de mare, nu ar putea însă explica performanța în utilizarea limbajului care apare la copii într-un timp atât de scurt adică „numărul enunțurilor spuse și înțelese de un copil”.ⁱⁱⁱ

Competența lingvistică, care are un rol atât de important în explicarea apariției și evoluției limbajului este de fapt o gramatică sau o „teorie a unei limbi” ce stabilește aspectele sintactice și semantice ale unei limbi. Utilizatorul unui limbaj are pe lângă „*competența lingvistică*” și o „*intuiție lingvistică*”, intuiție rezultată în urma acțiunii și prezenței simultane a unor axiome sau principii sintactice și a unor enunțuri cu sens sau structural corecte. *Gramatica universală* adică totalitatea structurilor și mecanismelor lingvistice universale prelucrează „stimulii” proveniți din ambianța lingvistică și duc la formarea *competenței lingvistice*.

Prin *gramatica universală*, Chomsky are în vedere și o specificare parțială a programului genetic prezent la oricare ființă umană, care îi permite să recunoască anumite evenimente, stimuli, din *ambianța lingvistică*, drept experiențe lingvistice. Apariția *competenței*

lingvistice, este asemeni procesului de creștere a unei plante și nu poate fi comparată cu procesul de umplere a unui recipient cu apă. Învățarea limbajului în urma experienței este o prejudecată și această sintagmă trebuie înlocuită cu „creșterea” *competenței lingvistice*.

NOTE

ⁱ Teorii ale limbajului. Teorii ale învățării. Dezbaterile dintre Jean Piaget și Noam Chomsky, traduceri: Ecaterina Popa, Ioan A. Popa, Mihaela Toader, Tiberiu Teoader, Ed. Politica, București, 1988, p.37.

ⁱⁱ Noam Chomsky, *Rules and Representation*, Basil Blackwell, Oxford, 1980, p.4. anumite structuri lingvistice innascute care ar putea fi comparate cu instinctele prezente la fiinte umane.

ⁱⁱⁱ Noam Chomsky, *On the Nature, Use and Acquisition of Language*, in W.G. Lycan, „Mind and Cognition” A Reader, Basil Blackwell, 1990, p.633